

شیوه‌های پرورش تفکر انتقادی

در یادگیرندگان

مؤلفین:

سیده فاطمه فضلی سید محله

شماره ارشد تکنولوژی آموزشی، مدرس دانشگاه پیام نور ساری

پروین اسدپور

کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، مدرس دانشگاه فرهنگیان و پیام نور ساری

سرشناسه: فضلی سید محله، سیده فاطمه ۱۳۶۱.
عنوان و نام پدید آور: شیوه‌های پرورش تفکر انتقادی در یادگیرندگان / مولفین سیده فاطمه فضلی سید محله.

پروین اسدیپور
مشخصات نشر: ساری: علیم نور، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۱۸۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۴۱-۱۹-۳:

نوع و جنسیت نویسی: فیبا.
داشته: کتابنامه: ص. ۱۷۷-۱۸۶.
تفکر انتقادی.

شناسه اثر: اسدیپور، پروین ۱۳۴۷.
رده بندی نگر: ۱۳۹۳ ش ۹ ق/ف ۴۴۱/BJ
رده بندی دیویی: ۱۶۰
شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۳۵۸۷

- ◀ مؤلفین: سیده فاطمه فضلی سید محله، پروین اسدیپور.
- ◀ تایپ، امور رایانه و صفحه بندی: آناه شفیق زاده و فاطمه آوازه.
- ◀ طرح روی جلد: جعفر قربانی
- ◀ ویراستار: دکتر حمید رضا خدادادی
- ◀ تیراژ: ۵۰۰ نسخه.
- ◀ ناشر: انتشارات علیم نور.
- ◀ نوبت چاپ اول: ۱۳۹۳.
- ◀ چاپ و صحافی: پیشگام.
- ◀ قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال.

کلیه ی حقوق اعم از چاپ، تکثیر، نسخه برداری و ترجمه برای مولفین محفوظ است. (این کتاب با ذکر نام ناشر و ناشرین در دسترس است.)
مرکز پخش: مازندران - ساری خیابان حزب الله - نبش کوچه شهرداری انتشارات علیم نور

۰۱۱۳۳۴۱۷۳۸۰-۰۹۱۱۲۵۵۹۸۴۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۴۱-۱۹-۳

ISBN: 978-600-7341-19-3

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۰	پیش گفتار (۱)
۱۳	پیش گفتار (۲)
بخش اول - تفکر و خلاقیت	
۱۷	مقدمه
۲۱	انواع تفکر
۲۳	روش های تفکر
۲۴	تفکر در اسلام
۲۹	تعریف خلاقیت
۳۵	دیدگاه تایلور نسبت به خلاقیت
۳۶	نظریه های خلاقیت
۴۵	خلاقیت به عنوان فرآیند
۴۸	خلاقیت استعدادی برای تمام مردم
۵۰	فنون خلاقیت و نوآوری
۵۴	عوامل بازدارنده خلاقیت
۵۹	برخی از شیوه های پرورش خلاقیت
۶۶	نقش ویژه مدارس در پرورش خلاقیت
۷۱	ویژگی های دانش آموزان خلاق

۷۳	روش‌های کاربردی پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان
۷۶	مهارت‌های حلّ خلاق مسایل آموزشی و پرورشی
۷۹	فرآیند حلّ خلاق مسأله

بخش دوم

تفکر انتقادی

۹۴	مقدمه
۹۵	تاریخ تفکر انتقادی
۹۸	مفاهیم و تعاریف تفکر انتقادی
۱۰۲	ویژگی‌های تفکر انتقادی
۱۰۳	دیدگاه راسل
۱۰۴	دیدگاه چمبرس و جانسون
۱۰۸	دیدگاه چت مایر
۱۰۹	اجزای اصلی تفکر انتقادی
۱۱۳	مقایسه تفکر عادی با تفکر انتقادی
۱۱۴	اصول پنجگانه تفکر انتقادی
۱۱۷	ویژگی‌های متفکر انتقادی
۱۱۸	حساسیت داشتن نسبت به تفاوت بین روش‌های استدلال
۱۱۹	پرورش تفکر انتقادی
۱۲۱	سه رهیافت برای پرورش تفکر انتقادی
۱۲۲	راهبرد پرورش تفکر انتقادی از دیدگاه پل
۱۲۴	مراحل پرورش تفکر انتقادی از دیدگاه انیس
۱۲۵	مراحل پرورش تفکر انتقادی از دیدگاه اسکریون و پل
۱۲۷	آموزش و پرورش و تفکر انتقادی

نقش معلم در پرورش تفکر انتقادی	۱۳۱
بحث و مناظره‌های گروهی مؤثر بر پرورش تفکر انتقادی	۱۳۳
مراحل اجرای بحث گروهی	۱۳۴
نحوه سازماندهی و گروه‌بندی کلاس درس	۱۳۵
طراحی تکالیف نوشتاری اثربخش و مشخصات آن	۱۳۹
رشد تدریجی مهارت‌ها	۱۳۹
تمرینات حل مسئله با استفاده از رسانه های عمومی	۱۴۳
عاطیات عاطفی و عقلانی فراگیران و پرورش تفکر انتقادی	۱۴۷
اثبات و سازنده تفکر انتقادی	۱۵۱
تفکر انتقادی و راهکارها و پرورش تفکر انتقادی	۱۵۸
تفکر انتقادی در اساتید و دانشجویان	۱۶۴
مؤلفه‌های تفکر انتقادی	۱۶۷
نتیجه‌گیری و پیشنهادها	۱۷۰
فهرست منابع و مآخذ	۱۷۷

پیشگفتار (۱)

تفکر اولین قدم در حل مشکلات است و نه تنها مرکز توسعه شخصی است، بلکه نقطه اتکای مشارکت در جامعه نیز می‌باشد. ما در یک جامعه‌شناختی زندگی می‌کنیم، بنابراین به مهارت‌های تفکر بیش از پیش نیازمندیم. «نلسون جونز بیان می‌کند که تفکر پیش‌قراول تغییرات احساسی در زندگی است. تفکر انتقادی به فرد متفکر کمک می‌کند که محتوای مورد نظر تمرکز کرده، از باورها و عادت‌های غلط انتخاب کند و بر انتخاب بهترین گزینه‌ها با استفاده از اطلاعات درست و منطقی و ترکیب آنها اقدام نماید. به طور خلاصه می‌توان گفت تفکر انتقادی، به کمک خود مری، خود نظم بخشی، خود کنترلی و خود تصحیحی می‌باشد. جهان امروز عصر تولید و عرضه وسیع اطلاعات است. سرعت انتقال اطلاعات با سرعت نور برابری می‌کند؛ ولی با وجود این اقوام بشری به خوشبختی و دانایی کامل دست نیافته‌اند. ذهن بشر با هجوم انواع اطلاعات روز به روز گنجایش کمتری برای نگهداری آن می‌یابد. بر این اساس، تمامی بلندپروایت‌ترین هدف آموزش و پرورش را کسب تفکر عمیق برای افراد می‌داند تا با ایجاد قدرت ذهنی و جسمی در آن‌ها زمینه رشد و تعالی ایشان‌ها را گوناگون دنیای متغیر کنونی را فراهم سازند.

تفکر انتقادی به فرد متفکر کمک می‌کند که بر محتوای مورد نظر تمرکز کرده، از باورها و عادت‌های غلط اجتناب نماید و بر انتخاب بهترین گزینه‌ها با استفاده از اطلاعات درست و تحلیل و ترکیب آن‌ها اقدام نماید. امروزه آموزش اصول صحیح فکری در نظام آموزش عالی کشور را باید به عنوان یک ضرورت مهم در نظر گرفت. آموزش دو شیوه اندیشیدن، یعنی تفکر خلاق و تفکر انتقادی در سیستم آموزشی رشته‌های علوم انسانی به عنوان یک نیاز احساس می‌شود. در جامعه علمی معاصر، بیشترین نیازهای آموزشی دانش پژوهان، محققان و دانشجویان باید در راستای توسعه‌های آموزشی سازمان‌ها و نهادهای مربوط قرار گیرد. در بیان اهمیت و جایگاه تفکر انتقادی و تفکر خلاق در علوم انسانی به دلیل ماهیت تحلیلی بودن آن باید بتواند الگوهای اندیشیدن و اصول صحیح فکری را به یادگیرندگان خود در تمامی مراحل تحصیل عالی یاد دهد، از سوی دیگر به دلیل خاصیت انعطاف‌پذیری و اصلاح‌پذیری رشته‌های علوم انسانی همواره راهکارهای آموزشی مؤثری را می‌تواند برای توسعه‌ی این علوم به وسیله دو شیوه تفکر انتقادی و تفکر خلاق ارائه کند. و مهم‌ترین نتیجه آموزشی حاصل از تفکر انتقادی به ایجاد قدرت و فن نقادی کمک کرده و تحمل درک دیدگاه‌های مخالف را در دانشجویان به وجود خواهد آورد.

تفکر خلاق که دائماً با تغییرات سر و کار دارد با آموزش دانشجویان به وسیله شیوه‌های خاصی قدرت تجسم و واضح کردن مسائل راه آنها می‌دهد؛ بنابراین این شیوه از اندیشیدن ارزش کاربردی زیادی دارد و دانشجو را وادار می‌کند. تا با نگاهی متفاوت قضایا را تحلیل کرده و با به کارگیری توانایی‌های ذهنی خود یک فکر یا مفهوم جدید از مسأله پیش روی خود بسازد. و به این نحو نیز به نوعی خودباوری مثبت. این کتاب قابل استفاده اساتید، معلمان، دانشجویان و دانش پژوهان محترم است که با رویکرد یاددهی و یادگیری سر و کار دارند مفید می‌باشد و این روش به عنوان یک روش مطلوب آموزش در آموزش یادگیری بهره گیرند. در پایان از همه خوانندگان محترم تقاضای تمکین، پیشنهادات و انتقادات خود را به آدرس پست الکترونیک Alimonnour@yahoo.com ارسال نموده و مولفین را از نظرات ارزشمند خود بهره‌مند سازد.

که فرمای از ما قبول ای حکیم

معاون رهنی سمیع و علیم

Alimonnour@yahoo.com

پیشگفتار (۲)

به بسم الله الرحمن الرحيم است
مکرت فتحی زفتح علیم است
در جهان امروز پژوهش و تحقیق، اساس و بنیاد همه پیشرفت‌ها و
توسعه امور محسوب می‌شود. به طوری که «توانایی» در گرو «دانایی»
است و می‌توان گفت بدون دانایی، توانایی جایگاهی ندارد. همان
طوری که علامه ابوالفضائل حسن زاده آملی حفظه الله فرموده
است:

منم آن تشنه دانش که داس بود آتش مرا اندر دل آتش همی باشد نشیمنها
انتشارات «علیم نور» در زمینه تاسیس و شروع فعالیت خود، همواره
تلاش وافر در جهت توسعه علوم و امور فرهنگی داشته است.
به طوری که دستاوردهای متعدد و خاص نشر امور علمی از خود
به جای گذاشت. مولفین که دارای تجربه و دریس طولانی در مراکز
تعلیم و تربیت و دانشگاهی می‌باشد. هدیه کتاب - عصر را شیوه‌های
پرورش تفکر انتقادی در یادگیرندگان می‌داند. انتشارات «علیم نور»
این افتخار دارد که در زمینه نشر و توسعه علمی از نویسندگان ارجمند
مولفین محترم بهره‌مند گردیده و این افتخار را دارد که کتاب‌های
بعدی این مولفین را به چاپ برساند. امید است استادان، دانش پژوهان
صاحب نظران، جهت اصلاح بیشتر کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار، از ارائه
پیشنهادهای و نظرات خود به این مرکز دریغ ننمایند.

Alimonnour@Yahoo.com

«مدیریت انتشارات علیم نور»